

Feride Binicioğlu'nun Resimlerinde Stilistik ve Estetik Özellikler*

Fatima Suleymanova**
Çev. Murat Topçu - Papşu

Özet

Kültürün diğer alanlarında olduğu gibi çağdaş sanat alanında da cinsiyet eşitsizliği sorunu vardır. Bu makalede, Türkiye'nin kadın ressamı arasında çağdaş sanat tarihinin gelişimine büyük katkıda bulunmuş olan Çerkes ressam Feride Binicioğlu'nun resim sanatı ele alınmaktadır. Araştırmanın konusu ressamın soyut ekspresyonizm stilini aktif olarak geliştirdiği eserleridir. Kafkasyalı kimliği bu eserlerde kendine özgü biçimde, ressamın yaratıcılığına özgü stilistik özelliklerde kendini gösterir. Feride Binicioğlu Japonya ve Çin sanatına özgü 'canlı hareket' estetiğinde ilham arar. Tutarlı biçimde çağdaş betimleme dilini kullanır, eserlerinin orijinalliğini ise özel stili ve yapılaş tarzı oluşturur. Bunlardan başlıcaları kontrast, kaotik ve dinamik yapıdır, varoluşun estetiğini ve özünü gösterirler.

Anahtar Kelimeler: abstraksiyonizm, hareketin estetiği, resim, Çerkesler, kadın ve sanat, cinsiyet eşitsizliği

Aesthetic and Stylistic Features of Feride Binicioğlu Artistic Paintings

Abstract

Gender inequality exists in contemporary art as well as in other fields of culture. This article is concerned with a Turkish artist of Circassian origin Feride Binicioğlu's creative work. She contributed much

---

* Bu makale Rusya Temel Araştırmalar Fonu'nun (RFFI) mali desteğiyle yayınlanmaktadır. Proje No 20-012-00065; "Türkiyeli ve Rusyalı Çerkeslerin Kültür Yayılımları: Sanatbilimsel ve Sosyo-Kültürel Analiz".

** Fatima Suleymanova, Devlet Doğu Müzesi Kuzey Kafkasya Şubesi, Maykop, Adıgey Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu. E-mail: fsuleymanova@mail.ru

(Received/Gönderim: 30.05.2021; Accepted/Kabul: 30.05.2021)

to development of modern history of art of women-artists of Turkey. The current research object covers the master's artistic paintings dynamically developing Abstract Expressionism in art. Caucasian identity is emerged in a peculiar way in them, with stylistic features of her creative work. F. Binicioğlu also takes inspiration from the aesthetics of "living movement" rhythm typical of Japanese and Chinese art. She sequentially develops modern visual language. Her art pieces' singularity instils a distinctive style and manner of performance. The dominating ones among them are contrasting, chaotic and dynamic structures demonstrating the aesthetics and the essence of existence.

Keywords: *abstractionism, movement aesthetics, pictorial art, the Circassians, women and art, gender equality.*

Türkiye kültür ve sanat alanında zengin ve çok çeşitli bir mirasa sahiptir. Türkiye’de ilk profesyonel ressamlar 19. yüzyıl ortalarında ortaya çıktılar. Resim eğitimini o zaman sadece erkekler alabiliyordu. Özel öğretmenlerden ders almış birkaç kadın ressam da vardı. Kızlar için güzel sanatlar okulu 1914 yılında kuruldu. Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasından sonra zenginlerin, üst sınıf temsilcilerinin ve aydın elitlerin kızları, batılılaşma anlayışı doğrultusunda resim öğrenmeye, piyano çalmaya, Fransızca öğrenmeye teşvik edildi.

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra, ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk kadın sorunuyla ciddi olarak ilgilendi. “O kadın eşitliğini toplumun modernleşmesi yolunda önemli bir adım sayıyordu. Atatürk çağdaş, seküler bir devlet kurma amacındaydı” (Zaharova & Lozinskaya).

Burada Çerkes kadın ressamlar Mihri Müşfik (1886-1954) ve yeğeni (kız kardeşinin kızı) Hale Asaf’ın (1905-1938) rolleri önemlidir. Hale Asaf’ın eşi tanınmış seramik sanatçısı İsmail Hakkı Oygardı ve birlikte 1928 yılında Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği’ni kurmuşlardı.

Günümüzde Türkiye’de Çerkes ressamlar içinde çok sayıda kadın yoktur, fakat kadınların Türkiye sanatına katkıları çok önemlidir. 2020 yılında Jade Cemre Erciyes ve Elçin Başol tarafından yürütülen sosyoloji araştırmasında profesyonel olarak resimle uğraşan yedi kadın belirlenmiştir, ki bu toplam Çerkes ressam sayısının üçte biridir (Bedia Dipşo (1956–2017), Fidem Burçak Telli (1958), Feride Binicioğlu (1963), Şeniz Aksoy (1965),

Güzin Altan Ayrancıoğlu (1966), Müşerref Zeytinlioğlu (1967) ve Belgin Aka Özbay (1975)) (Jade & Başol, 2020, s. 211).

Feride Binicioğlu Türkiye'nin Çerkes kadın ressamaları arasında önemli isimlerinden biridir. Diğer meslektaşları gibi o da, yeni sanat düşüncesiyle Türkiye'de çağdaş resim anlayışının oluşmasında önemli rol oynamıştır.

Feride Binicioğlu 1963 yılında Adana'da doğdu. Annesi Çerkeslerin tanınmış ailelerinden Kardan'lardandı. İstanbul'da, ülkenin en iyi sanat eğitim kurumlarından biri sayılan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi'nde okudu, yüksek lisansını yine orada tamamladı.

Feride'nin hocası tanınmış Türk abstraksyonist ressam, D Grubu'nun geç kadrosundan Adnan Çoker'di. Bu grup "geleneksel Türk sanatının belli öğelerinin ve Avrupa'daki yeni sanat hareketlerinin sentezine ulaşmaya" çalışıyordu (Yuzkeç, 2019, s. 120). Güçlü bir üstat olan Adnan Çoker'in Binicioğlu'nun yaratıcılığının oluşmasında ve biçimlenmesinde büyük etkisi oldu.

Binicioğlu'nun sanatının toplumsal anlamda ilk kabulü, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin ödül alan tablosunu müze koleksiyonuna katma önerisi oldu. Feride o zaman daha 24 yaşındaydı ve Türkiye'nin müze koleksiyonunda temsil edilen en genç ressamı oldu.

Feride Binicioğlu eserlerini esas olarak Japonya, ABD ve Avusturya'da sergiledi. 2017 yılında kişisel sergisi için Rusya'ya, Türkiye ile Bilimsel ve Kültürel İlişkiler Derneği tarafından Petersburg'ta bulunan Rusya Bilimler Akademisi M. Gorki Bilim İnsanları Evi'nde düzenlenen etkinliğe davet edildi.

Binicioğlu'nun Rusya'da ve uluslararası sergilerde sergilenen çalışmaları, bugün Türkiye, ABD, Büyük Britanya, Japonya özel koleksiyonlarında ve galerilerinde bulunuyor.

Soyut ekspresyonist Feride Binicioğlu, çalışmalarında kontrast, kaotik ve dinamik yapılar kullanır. "Tablolarım benim ikinci dilimdir ... ruhsal bir yolculuk ... renkten aldığım enerji" der. 2018 yılı kataloğunda yer alan ilk çalışmasının 'Hareket' adını taşıması tesadüf değildir.

Binicioğlu sanatında iç çelişki, yaşam deneyiminin manevi etkisi, yaşam ve ölüm arasındaki ince çizgi gibi konuları işlemek

için açık formlar ve parlak renkler kullanır. Her çalışması saf bir yaşam enerjisi yayar. Renkler ve biçimler, ABD’de ödül alan “Kaos” (2010) ve ‘Hareket’ çalışmalarında olduğu gibi, yaşamın ahengini ve kaotik bilinmezliği taklit ederek birbiriyle iç içe geçer.

‘İsimsiz’ (2011) adlı çalışmasında Binicioğlu, tesadüf ile bilinçli tezahürü birleştirir; yaratıcılık gücünün ifadesi için yaşamın kaçınılmaz sonunu (ölümlülüğü) aktarmak için çevreden ve diogonalden yararlanır. Bu amaçla Japonya’daki geleneksel sakura¹ motifini kullanır (Res. 1).

Res. 1. İsimsiz. 2011.

Resim sakura yapraklarının döküldüğü zamana ithaf edilmiştir. Bu zaman Japonya’da ‘sakura-fabuka’ olarak adlandırılır ve ‘sakura yapraklarından tipi’ anlamına gelir. Sakura yaprakları

---

¹ Sakura (kiraz çiçeği) – Yavaş yavaş açan ama çok çabuk dökülen sakura çiçeklerinin Japon kültüründe çok özel bir yeri vardır. Baharın müjdecisi olmasına rağmen, çiçekleri daha solmadan, en güzel halindeyken döküldüğü için edebiyatta ölüm ile yaşamın birlikteliğini ifade eder. (Ç.N.)

nehirin hızla dönen girdabında yüzerler, sonra yeniden doğmak üzere boşlukta kaybolurlar. Bu motifi tasvir ederken onu doğuran düşünceyi, enerjiyi göstermek ressam için önemlidir. Kurşuni yaprakları pembe tonla gölgelendirerek tabloda hem girift renklendirmeyi hem de olağandışı renk derinliğini elde eder.

'Işıklar', 'Gizem', 'Ağustos Yağmuru' adlı çalışmalarında Feride Binicioğlu ışığın, maddenin ve duyguların gelip geçici özelliklerini gözlemler; olağanüstü dengeli, aynı derecede gizemli eserler yaratır. Bir bütün olarak ele alındığında onlar, birlikte varoluşun değişmeyen enerjisini yayarlar.

Res. 2. Dans. 2015

Sanatçının her eseri keskin, anıları çağırın ve evrensel hakikat arayışında bir bilinçaltı çalışmasıdır. 'Dans' (2015) çalışmasında vatanında, Kafkasya'da çocukken kız kardeşiyle nehrin ince buzunda paten kaydığını anlatan anneannesinin anılarından birini betimler. Tablonun alt kısmında tasvir edilen kızlar, buzda onları bekleyen tehlikeyi hissetmeden hafifçe ve sevinçle hareket ederler. Karadeniz tablonun bütün yüzeyini kaplar. Deniz kız

kardeşleri ayırmıştır; yolları ayrılmış, biri bir kıyıda kalmış, diğeri Türkiye'ye gitmiştir. Tablonun parlak renkleri, sanatçının yaşamın gerçekliğinin farkındalığını ve onun duygulanımlarla bağlantılı olduğu duygusunu açığa çıkarır (Res. 2). Çizgilerin ve fırçanın hareketi dinamiği, estetiği ve varoluşu gösterir.

Feride Binicioğlu 'İsimsiz' tablosunda, anneannesinin Kafkasya'dan getirdiği altın küpeleri temel olarak bir kez daha Çerkes temasına başvurur. Başın üzerinde bağlandıkları için küpelerin ilginç bir biçimi vardır. Benzer küpeleri daha sonra St. Petersburg'ta, Ermitaj müzesinde görmüştür. Diplomatik misyonla geldiği için Kuzey Kafkasya'dan getirilen etnografik objelerin bulunduğu bölümü ziyaret etmesine izin verilmiştir.

Res. 3. Şükran. 2010.

Feride Binicioğlu alışılmışın dışında hoşgörölü ve ışıldayan bir enerjiyle doludur ve bu çalışmalarına da yansır. Başka halkların kaderiyle ilgili her şey onun için önemlidir. Amerika'da iken, Amerikalıların her yıl kasım sonunda kutladıkları Şükran Günü ile ilgili tarih üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Ürün toplanmasına, berekete ve aile saadetine adanmış bu kutlamanın tarihi,

İngiltere'den Amerika kıyılarına koloni kurmak ve özgürlüklerini kazanmak umuduyla gelen ilk yerleşimcilere kadar uzanmaktadır. İlk yıl yerleşimciler için çok zor geçmiş; soğuk kışı, açlığı, hastalıkları zor atlatmışlardır. Hayatta kalmalarına komşu yerliler yardım etmiş, onlara yerel bitkileri yetiştirmeyi, yerel hayvanları avlamayı ve yabancı hindi yemeği öğretmişlerdir. Bu sayede hayatta kalabilmişlerdir. Bir yıl sonra kolonistler ilk ürünleri topladığında 'Tanrı'ya Şükran' kutlaması düzenlemiş ve yerlileri de davet etmişlerdir. Yerlilerin bu fedakarlığı ve iyiliği ressamın 'Şükran' tablosunu yapması için ilham vermiştir ('Şükran', 2010).

Feride Binicioğlu bugünkü Japon kaligrafisinde ve felsefi-estetik düşüncesinde ilham arar. Japonya bir yandan asırlık geleneklere yaslanırken, diğer yandan da ileri teknolojinin kazanımlarını göz ardı etmez ve insanın bütün duygu alanına dokunur.

Binicioğlu'nun ruhunu beslediği Japon ve Çin sanatına özgü 'canlı hareket' ritmini çağdaş Japon düşünürü Imamitchi Tomonobu 'estetik hareket' veya 'rüzgarın estetiği' olarak adlandırır ve Antik Yunan estetik biçimlerinin karşısına koyar. Tomonobu "Güzellik biçimde değil biçimin altında yatadadır. Biçim sadece görünür olmayan, hissedilen ve esinlenen imgenin sembolüdür" der (Tomonobu 226).

'Rüzgarın estetiği' yardımıyla belirli bir duygulanım yaratır. Bu özünde, 'burada ve şimdi' düzeninde Evren'in değişken hareketini kavrayan zihnin 'tensoel modül' metaforudur. Bu özellikle son küresel olaylara - pandemiye ithaf edilmiş olan 'Rüzgar' (2020) çalışmasında görülür. Bugün her birimizi etkileyen değişimler hakkındadır, insanlığın geleceğinin tasavvurudur.

Feride Binicioğlu'nun önemli çalışmalarından biri olan 'Oluşum' triptiki (2017) Japonya'da çağdaş sanat bienaline katılmıştır. İzleyenleri yaratıcı spontanlık ritminin içine çekmek için sanatçı, çalışmasını titizlikle kurgulamıştır. Üç bölüm bütün olarak tek bir kompozisyon oluşturur, bununla birlikte her bölüm kendiliğinden ayrı bir eser olarak da var olabilir.

Eserde esas figür, Japon ressam Katsushika Hokusai'nin 1831 yılındaki '36 Fuji Dağı Manzarası' serisinin ilk gravürü olan 'Kanagava'da Büyük Dalga' çalışmasındaki gibi bir dalgadır.

Dalganın köpüklü sırtı fantastik, öfkeli iblisin bükülmüş parmaklarına benzer. Dalga, çevresindeki her şeyi kaplayacak ve yıkayacak, yaşam temiz, beyaz bir yapraktan yeniden başlayacaktır. Fakat Hokusai'nin katil dalgasından farklı olarak Feride'nin dalgası temizleyicidir, umut taşır.

Feride Binicioğlu sanat eserleri hayatın tam yaşanmışlığıyla, küresel dünya problemlerine ilgiyle, her anı kavramanın gerilimiyle, özgürlüğün spesifik ruhuyla ve 'canlı hareket'in özel estetiğiyle doludur.

Feride Binicioğlu'nun resim sanatını inceleyerek Türkiye'de Çerkes kökenli kadın ressamların sanatına bakış açımızı genişlettik. İçinde yaşadıkları topluma sanat yoluyla entegre olduklarını, eserlerinde Çerkes kimliğini Batı ve Doğu resim sanatı stilleriyle birleştirerek yansıttıklarını gördük. Sanatbilimci Alla N. Sokolova'nın doğru tespitiyle, "Avrupa kentlerinde eğitim almaları, Avrupa ve Amerika'nın sanat çevrelerine girmeleri, birçok ressamın sergi etkinliklerinde dünya seviyesine çıkmasını, düzenli ekonomik gelir elde etmelerini, yönlerini doğrudan dünya sanat-tüketici değerlerine çevirmelerini sağladı" (Sokolova, 11).

Umuyoruz ki 2020 yılında Rusya Temel Araştırmalar Fonu (RFFİ) tarafından desteklenen "Türkiyeli ve Rusyalı Çerkeslerin Kültür Yayılımları: Sanatbilimsel ve Sosyo-Kültürel Analiz" projesinde çalışan Rusyalı bilim insanları grubu ile Türkiyeli sosyologlarının ve sanat bilimcilerinin ortak araştırmasıyla Çerkes kadın ressamların rolü ve yeri konusu, iki ülke Çerkeslerinin sanat tarihinde kimlik, alan ve sanat bakışı açısından temel araştırma konularından biri olacaktır.

Kaynakça

Feride Binicioğlu Personal Web Site. Feride Binicioğlu // <https://www.feridebinicioglu.com> (09.01. 2021).

Jade, C. E., & Başol, E. (2020). Obrazı, syujeti, hudojestvenniye napravleniya v izobrazitelnom iskussve: regionalniy aspekt. *Gender i iskusstvo v çerkeskoy diaspore* (s. 210-212). içinde Maykop: İP Magarin O.G.

Sokolova A.N. "Obşçeye i različnoye v tvorçestve çerkeskih hudojnikov Adıgei i çerkesov Turtsii" ("Adıgeyli ve Türkiyeli Çerkes Ressamların Sanatında Ortaklıklar ve Farklılıklar"), *Kafkasya Çalışmaları -*

Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Caucasian Studies, Kasım 2020, Yıl 6, No 11, s. 85-100, DOI 10.21488/jocas.785359.

Tomonobu, Imamichi. *Aspects of Beautiful and Art*. – Tokio, 1968

Yuzkeç, F. (2019). Tvorçestvo hodojnikov "Gruppi D" Turtsii. *Paradigmata poznani*(4), s. 120-125.

Zaharova, Y., & Lozinskaya, A. (tarih yok). Za kakiye prava boryutsya turetskiye feministki? 02 18, 2021 tarihinde https://www.gazeta.ru/lifestyle/style/2017/10/a_10954634.shtml adresinden alındı

